

vételi vizsga alól, melynek letételére a régebbi gyakorlat és a középiskolai rendtartás is kötelezte őket. A törvény ez intézkedése, azaz a népiskolának e felmentése a középiskola ellenőrzése alól — úgy hiszi az értekező — elvben mindenesetre helyes és valószínűleg teljesen be is válik akkor és ott, a hol a népiskola saját kitűzött célját komolyan szem előtt tartja és feladatát lehető tökéletesen meg is valósítja. Hazai népiskoláink jó része, különösen az ország határszéli, polyglott vidékein nem felel meg e feltevésnek, s ez aztán az oka annak, hogy, miként a szerző több évi tapasztalat útján meggyőződött róla — a középiskolák első osztályában, különösen az említett határszéli vidékeken oly silány tanulóanyag gyűl össze, mely nem tud magyarul, nem tud kezével bánni, nem tud írni, olvasni stb., s a melylyel tehát alig lehet valamire menni. Az értekező tehát azt javasolja, hogy szakítsunk az eddigi elvvel, illetőleg gyakorlattal és vagy adjunk minden középiskolának, mely szükségét látja, előkészítő osztályt; vagy adjunk a tanári karnak jogot, hogy úgy, mint 1883 előtt kiselejtezhesse azt az anyagot, melyet a népiskolából kap. Ez utóbbit már olcsóságánál fogva is inkább ajánlja. Ha valaki — gondolja Mayer — a liberális elv megmentése szempontjából ellenezné a kivánt felvételi megszorítást, ám tekintsük azt átmeneti rendszabálynak. Ha a népiskola a ráható nyomás alatt — mely első sorban a szülőkre, tehát a falusi és felekezeti iskolafenntartókra nézve lesz érezhető — meg fog edződni és meg fog felelni a hozzáfűzött jogos kívánalmaknak, akkor ez átmeneti intézkedést bármikor meg is szüntethetjük. Mayer javaslatában sok a megfontolni való, és reméljük, hogy e jelentős kérdés is megfelelő megoldást nyer; majd a közel jövőben várható nagy középiskolai reformmunka alkalmából.

25
2. *A rendkívüli tantárgyak tanítása középiskoláinkban az 1891—1892-edik tanévben.* Írta Medreczky István. (Ungvári k. kath. főgymn.). Jó gondolat volt Medreczkytól, hogy a rendkívüli tárgyak tanításáról hazánkban, mely téren még ma is az 1892. évi miniszteri utasítás mellett is meglehetősen chaos található, világos képet nyújtson. E célra statisztikai táblázatot szerkesztett az 1891/92-iki értesítőkből vett adatok alapján, mely táblázat megmutatja, hogy hazánk egyes középiskoláiban hány tanuló közül hányan (és hány százalékban) tanulják a különböző rendkívüli tantárgyakat, u. m. franczia, angol nyelvet, gyorsírást, rajzot, éneket, zenét, egészségtant, chemiai gyakorlatokat, mintázást, múírást, vívást, úszást; melyekben alakultak ifjúsági körök és károk, mely intézetben voltak közös istentiszteletek, ünnepélyek, hangversenyek, az ifjúsági köröket pártoló tagok, díszgyűlések, nyilvános jutalmazások stb. (ez utóbbiakat «fejlesztés» című rovat alatt foglalta össze a szerző). Az értekező maga is eléggé ügyes módon olvassa le statisztikai összeállításából a fontosabb tanulságokat, és kombinálva ezeket a fentemlített minis-

teri utasítás főbb pontjaival javaslatokat is tesz a rendkívüli tárgyak tanításának kezdőidejére, tartamára nézve stb. A jóra való dolgozat mindenesetre figyelemreméltó kiindulópontja lehet egy a rendkívüli tárgyak jelentőségére és kezelésére vonatkozó behatóbb tanulmánynak.

3. *Magyarország középiskoláinak ismertetése a földrajz és statisztika alapján.* Írta T. J. (Váczi k. r. főgymnasium). E tanulságos dolgozat pontos statisztikai adatok alapján áttekintést ad középiskoláink számáról és az ország vidékei szerint való elosztásáról. A dolgozat némileg tendenciosus is, amennyiben egészen helyesen azon az utolsó években több oldalról is hangoztatott tétel bizonyítására törekszik, hogy a nagy magyar Alföld sokkal rosszabbul áll a középiskoláknak a lakossághoz való arány dolgában, mint a Felföld, és csak a Dunántúli Dombosvidék áll erre nézve még rosszabbul. Az egész ország területén ugyanis átlag 82000 lakosra esik egy középiskola, míg az Alföldön csak 101,700 lakosra jut egy, és a Dunántúli Dombosvidéken csak 103,800-ra egy. Az egyes megyék között Brassó megye van a legjobban, a hol 86,777 lakosra esik 6 középiskola (tehát 14,463 lakosra egy), legrosszabbul vannak Csanád, Ugocsa és Turóc megye, a melyekben középiskola egyáltalában nincs. A derék értekezést, melynek legnagyobb érdeme azon igaz belátásból eredő meleg, melylyel lándzsát tör az Alföld iskolaállapotainak javítása mellett, nagyon figyelmébe ajánljuk mindazoknak, kik középiskolai tanügyünk külső körülményei iránt érdeklődnek.

3. *A realiskola viszonya a gymnasiumhoz és a csonka középiskolák.* (Iskolaszervezési és tanügystatisztikai tanulmányok). Írta Kemény Ferencz. (Egri m. k. realiskola.) Kemény Ferencz tanulmányai mindinkább valóságos szaktekintélylyé teszik a hazai iskolaszervezés és statisztika terén. Numeri loquuntur: neki azok a sokak által nem eléggé megfigyelt számok a ministeri jelentésekben egészen érthető, meggyőző nyelven beszélnek, — igaz ugyan, hogy kissé pro domo beszélnek. Ez a «domus», ez az otthona, melyet ő a statistikának nem mindig eléggé aczélozott fegyverével oltalmaz, a realiskola, és mindenekelőtt az ő realiskolája, az egri realiskola. Nem szemrehányásképen mondjuk. Ellenkezőleg. Ki ne szeretné azokat az embereket, kik antæusi lélekkel abból az anyaföldből szívják erejüket, melyen állanak, melyet ők mívelnek és mely őket míveli? Kemény Ferencz is ezek közé tartozik és meg kell engedni, hogy azonkívül még egyike azon kevés embernek, is, kik mindig a maguk fejével gondolkodnak, és Kemény Ferencznek ez a feje még hozzá okos fő is, csak kár, hogy a sok okos gondolat mellett itt-ott, sőt sokszor megvillan fejében egy-egy élc is, mely nem mindig a legizlésebb. Bocsánatot kérek, hogy a szűk helyen, a hol nagyobbára csak az értekezésekből való sovány excerptumokra szorítkoztam, ez egyszer kivételesen az értekező egyéniségével is foglalkozom egy kissé, de a ki